

1.5 PRZYGOTOWANIE NAUCZYCIELA DO ZAJĘĆ WARUNKIEM POWODZENIA

Iwona Maciejowska

Choć wymaga czasu, staranne przygotowanie do zajęć jest warunkiem *sine qua non* poprawnego ich przeprowadzenia oraz uzyskania zamierzonych efektów. Przygotowanie każdego nauczyciela do zajęć, w tym nauczyciela akademickiego, składa się z trzech elementów [1,2]:

- przygotowania merytorycznego (odświeżenie posiadanej wiedzy, nabycie nowej itd.),
- metodycznego (ustalenie celów, zaplanowanie działań, dobór metod i pomocy dydaktycznych itd.),
- formalno-organizacyjnego (napisanie skróconego scenariusza zajęć, konspektu, sprawdzenie doświadczeń, przygotowanie pomocy dydaktycznych).

Jednak we wszystkich trzech aspektach występują wyraźne różnice ze względu na poziom kształcenia.

Przygotowanie merytoryczne

O ile nauczyciel szkolny zdobył wiedzę z danego przedmiotu w trakcie studiów i zakres jej jest znacznie większy (przynajmniej w teorii) od wiedzy uczniów, o tyle doktorant lub asystent mogą mieć zlecone zajęcia z wąskiego zakresu wiedzy, często z dala od ich własnej specjalizacji. Stąd też znaczenie przygotowania merytorycznego rośnie wraz z wiekiem uczniów. Problemem dla nauczyciela szkolnego bywają współczesne trendy w danej gałęzi wiedzy, zmieniające się teorie, a także taki sposób upraszczania wiedzy, który nie byłby jednocześnie powodem błędów merytorycznych. Dla młodego nauczyciela akademickiego problemem może być złożoność i często abstrakcyjność prezentowanych pojęć. Kłopoty sprawia też rozdział między wiedzą zdobytą przez uczniów w szkole średniej (ponadgimnazjalnej) a oczekiwaniami wykładowców pierwszego roku. Ważnym powodem trudności w komunikacji ze studentami pierwszego roku może być, na przykład stosowanie odmiennego nazewnictwa substancji chemicznych. Wykładowcy posługują się często pojęciami takimi jak: siarczyny żelazawy, nadmanganian potasowy, stężenie normalne itp., obcymi uczniom szkół średnich.

Przygotowanie metodyczne

Przygotowanie metodyczne (teoretycznie) obejmuje:

- ustalenie celów;
- dobór treści;
- wyróżnienie powiązań z treściami wcześniej poznanymi;

- określenie korelacji z pokrewnymi przedmiotami;
- dobór metod;
- dobór środków dydaktycznych (prezentacji, modeli, doświadczeń itd.);
- dobór metod utrwalania, strategii kontroli wiedzy i umiejętności.

Choć ilość ww. elementów może przerazić młodego nauczyciela akademickiego, jednak wykonanie opisanych powyżej działań jest z jednej strony niezbędne by osiągnąć sukces dydaktyczny, a z drugiej stanowi świadectwo rzetelnego podejścia do wykonywanego zawodu.

Ponieważ nauczyciel akademicki najczęściej pracuje w zespole prowadzących analogiczne kursy dla równoległych grup, w tej sytuacji nacisk położony powinien być zwłaszcza na uzgodnienie sposobu postępowania: zakresu treści, strategii kontroli (np. liczby i zakresu kolokwiiów) itd. z pozostałymi osobami prowadzącymi zajęcia seminaryjne/laboratoryjne oraz z wykładowcą przedmiotu. Co nie znaczy, że nie należy inicjować wprowadzania innowacji, zwłaszcza w zakresie stosowania metod problemowych, nauczania kontekstowego itd. (przeгляд przykładów metod znajduje się w aneksie).

Przygotowanie formalne (organizacyjne)

Nie tylko nauczyciel szkolny jest zobowiązany posiadać konspekt zajęć, który może być sprawdzany przez nadzór pedagogiczny (dyrektora szkoły, wizytatora z kuratorium itd.). Warto sobie uzmysłwić, że formalnie konspekty zajęć prowadzonych na wyższych uczelniach są niezbędnym załącznikiem wykazu prac objętych prawem autorskim. Może więc o nie poprosić, np. Urząd Skarbowy (!).

Ponieważ planowanie jest podstawą sukcesu, każdy dobry nauczyciel akademicki zwykle ma przygotowany skrócony plan swoich zajęć, zwłaszcza wykładów, zajęć seminaryjnych i konwersatoryjnych (kolejność wprowadzania treści, rodzaj proponowanych studentom ćwiczeń itd.). Stopień uszczegółowienia konspektu zależy od stażu pracy dydaktycznej i łatwości poruszania się w tematyce. Choć to może wydawać się nadmiernym formalizmem, warto sprecyzować cele operacyjne każdego zajęcia, to znaczy te nowe umiejętności, które będzie wykazywał/posiadał student, a pod koniec zajęć zadać sobie pytanie (a nawet sprawdzić), czy te cele zostały zrealizowane.

Do przygotowania formalnego należą także inne działania organizacyjne opisane poniżej w liście działań [3], w tym: przygotowanie aktualnego formularza informacyjnego dla studentów opublikowanego w katalogu kursów. Warto poważnie potraktować ten zapis, który znajduje się zwykle w Regulaminie Studiów własnej uczelni precyzujący termin, w którym student ma zostać poinformowany, np. o warunkach zaliczenia kursu. Z jednej strony dotrzymanie tego wymagania ułatwia życie prowadzącego zajęcia (studenci nie są zdziwieni liczbą kolokwiiów, koniecznością samodzielnej pracy w domu itp.), z drugiej strony niedotrzymanie go może skończyć się, np. podważeniem ocen końcowych.

LITERATURA CYTOWANA

1. *Dydaktyka chemii*, red. A. Burewicz, H. Gulińska, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2002.
2. A. Galska-Krajewska, K.M. Pazdro, *Dydaktyka chemii*, PWN, Warszawa 1990.
3. *Aktywne metody nauczania w szkole wyższej*, red. M. Jaroszevska, D. Ekiert-Oldroyd, Wyd. Nakom, Poznań 2002.

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA

B.A. Reznick, Chalking It Up: Advice to a New TA. Third Edition, przeglądano 04.04.2007, <http://www.math.uiuc.edu/~reznick/ciu.html>.

M. Węglińska, *Jak przygotować się do lekcji*, IMPULS, Kraków 1997.

Lista działań (*check-list*)

CZAS	DZIAŁANIA	√
Kilka tygodni lub miesięcy przed początkiem zajęć	➤ Zapoznaj się z programem danego kursu (cele, treści).	☐
	➤ Zgromadź potrzebną literaturę, zapoznaj się z nią.	☐
	➤ Skontaktuj się z osobą prowadząca wykład, poproś o rady i wskazówki dla prowadzących zajęcia seminaryjne/laboratoryjne.	☐
	➤ Skontaktuj się z nauczycielami, którzy prowadzą równoległe grupy, kierownikiem pracowni itp., ustalcie wspólne zasady postępowania, warunki zaliczenia (lub zapoznaj się z nimi, jeśli już funkcjonują).	☐
	➤ Rozpoznaj zakres wiedzy, jakim muszą dysponować Twoi studenci (z przedmiotów nauczanych w poprzednich latach, ze szkoły średniej, z kursów matematyki i fizyki), by zrozumieć treści omawiane w danym kursie (tzw. prerekwizyty).	☐
	➤ Zaczynaj przygotowywać materiały dydaktyczne (kserokopie, foliogramy, prezentacje multimedialne, modele).	☐
	➤ W przypadku ćwiczeń laboratoryjnych sam wykonaj wszystkie przewidziane programem eksperymenty, zanotuj czułe punkty, sprawdź czy masz (czy są w przygotowaniu) potrzebne odczynniki i szkło laboratoryjne.	☐
Tydzień wcześniej	➤ Zaplanuj szczegółowo pierwsze zajęcia (napisz sobie ten plan – pierwsze wrażenie jest bardzo ważne). Uwzględnij w nim: cele, treści, metody, pomoce.	☐
	➤ Przygotuj na piśmie najważniejsze informacje dla studentów (poszerzona wersja z informatora ECTS).	☐
	➤ Upewnij się, czy aparatura chemiczna/fizyczna działa należycie, czy wszystko w pracowni jest na swoim miejscu (pojemniki na zlewki, sprzęt p.poż itd.).	☐
	➤ Ubezpiecz się od odpowiedzialności cywilnej.	☐

